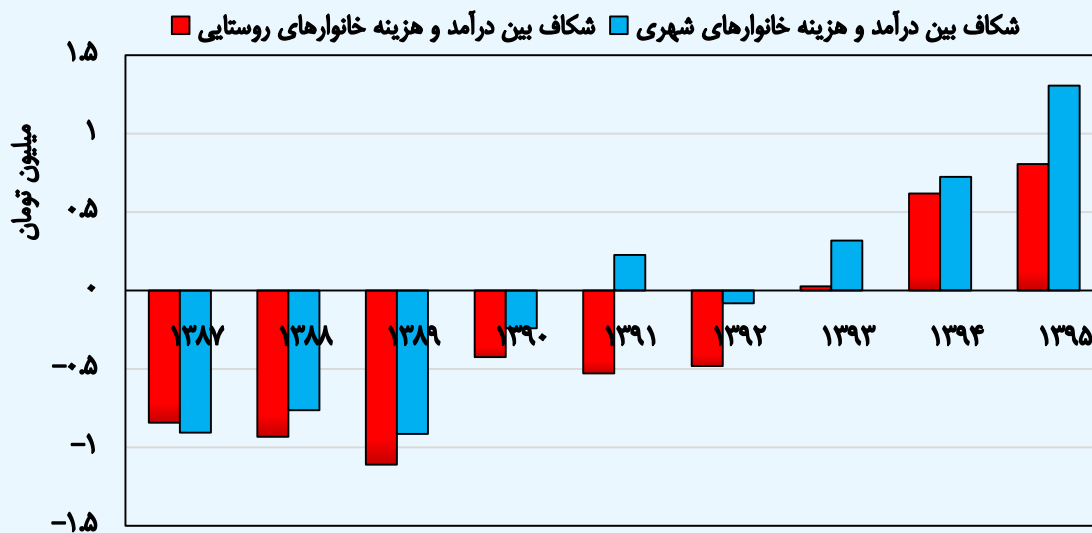

افزایش شکاف مثبت بین هزینه و درآمد خانوارهای ایرانی

درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی در سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۳۱,۷ و ۱۷,۷ میلیون تومان بوده، در حالی که هزینه آنها به ترتیب ۲۸,۵ و ۱۵,۷ میلیون تومان بوده است. به این ترتیب در سال ۱۳۹۵، درآمد یک خانوار شهری حدود ۳,۲ میلیون تومان و درآمد یک خانوار روستایی حدود ۲ میلیون تومان بیش از هزینه‌های آنها بوده است.

روند شکاف بین درآمد و هزینه خانوارهای ایرانی نشان می‌دهد از سال ۱۳۸۷ تا سال ۱۳۹۲ به طور عمده هزینه خانوارها بیش از درآمد آنها بوده است، اما از سال ۱۳۹۳ تا سال ۱۳۹۵ درآمد خانوارها بر هزینه‌ها پیشی گرفته است (شکل ۱).

شکل ۱: روند سالانه شکاف بین درآمد و هزینه یک خانوار شهری و روستایی بین سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ج.ا.ا.

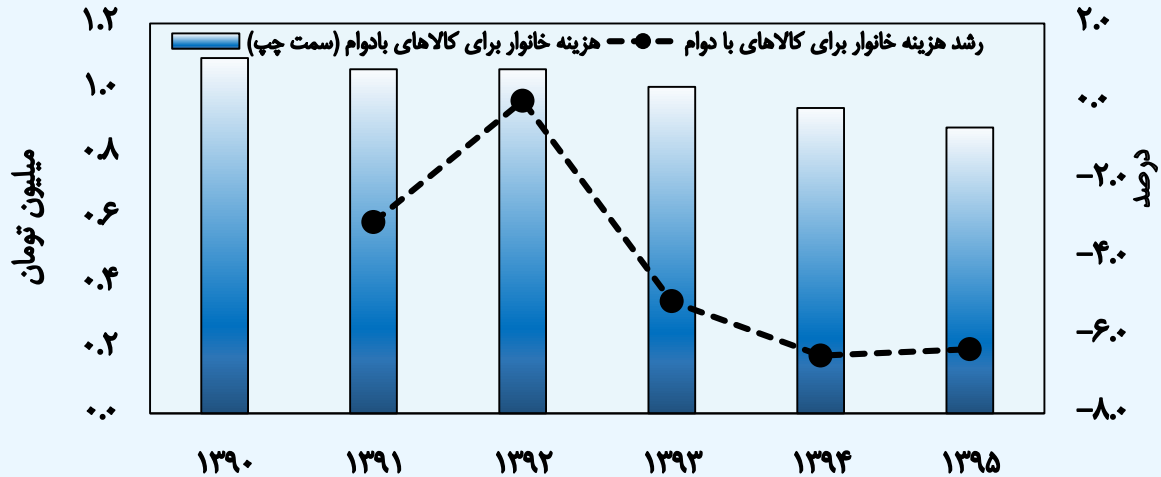
به نظر می‌رسد دلیل اصلی افزایش شکاف بین درآمد و هزینه خانوارها، مثبت شدن و افزایش نرخ سود حقیقی بانکی بوده، که موجب به تعویق انداختن مصرف خانوارها شده است. جذابیت درآمد حاصل از سود بانکی از سویی و کاهش سطح درآمد حقیقی خانوارها طی سالهای اخیر از دلایل اصلی ترجیح خانوارها بر پر کردن شکاف درآمدی به جای افزایش هزینه‌ها بوده است.

معمولاً در شرایط کمبود تقاضای موثر، تقاضای خانوار برای کالاهای بادوام کاهش می‌یابد. در شکل ۲ روند هزینه یک خانوار شهری برای کالاهای بادوام نشان داده شده است^۱. همان‌طور که مشاهده می‌شود تقاضای خانوار برای کالاهای مصرفی بادوام (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰)، خصوصاً در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵ کاهش یافته است. از طرفی شواهدی

۱. در اینجا منظور از کالاهای بادوام شامل هزینه خانوار برای کفش، پوشاک، لوازم و اثاث منزل (یخچال، تلویزیون و...) است.

همچون افزایش میزان سپرده‌ها و کمتر از یک شدن نسبت تسهیلات به سپرده بانکی پس از کسر سپرده‌های قانونی، نشان می‌دهد که این فاصله به سمت سپرده‌های بانکی هدایت شده است.

شکل ۲: هزینه یک خانوار شهری برای خرید کالاهای بادوام به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ بین سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۵

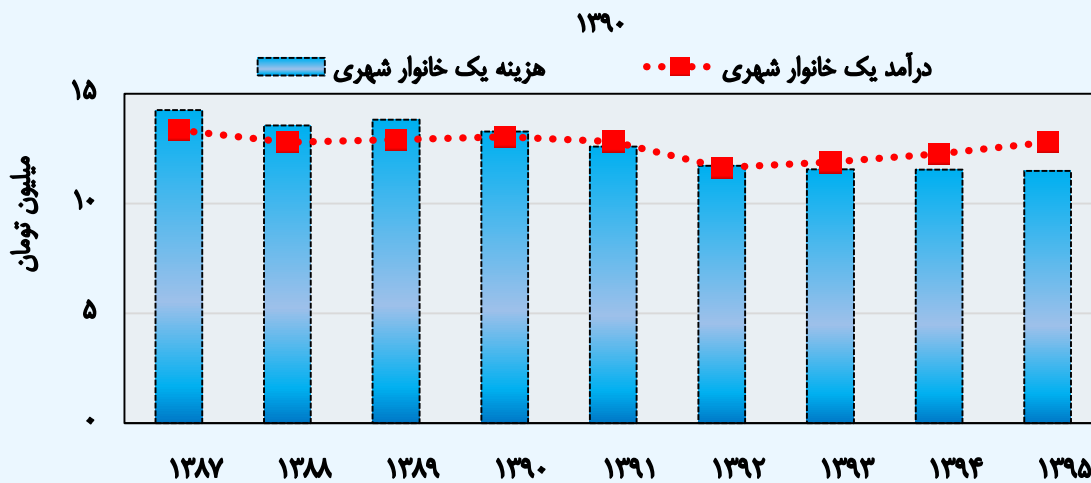
منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ج.ا.ا.

درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ در سال ۱۳۹۵، کمتر از سال ۱۳۸۷ بوده و در این مدت نه تنها درآمد خانوارهای ایرانی افزایش نیافته، بلکه کاهش نیز یافته است. خصوصاً در سال ۱۳۹۲ که درآمد یک خانوار شهری و روستایی به ترتیب ۹,۳ و ۱۱,۳ درصد کاهش یافته است (اشکال ۳ و ۴).

با توجه به رشد اقتصادی ۱۲,۵ درصدی در سال ۱۳۹۵، انتظار می‌رود در سال ۱۳۹۶، این رشد از بنگاه به خانوار منتقل شده و درآمد و مصرف خانوارها افزایش یابد. همچنین در صورت کاهش نرخ سود بانکی، انتظار می‌رود از شکاف بین درآمد و هزینه خانوارهای ایرانی در سال ۱۳۹۶ کاسته شود.

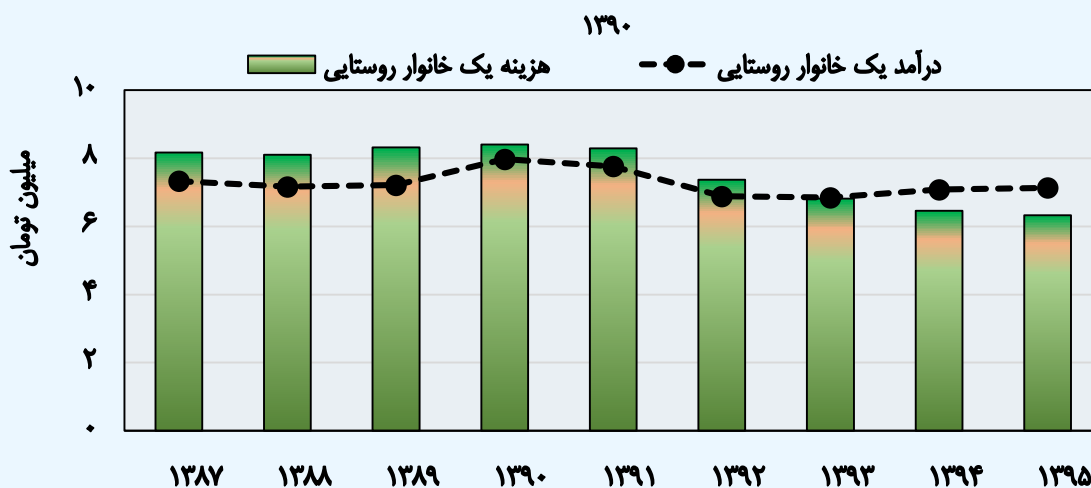
شایان ذکر است درآمد یک خانوار شهری و روستایی در استان تهران در سال ۱۳۹۵، به ترتیب ۴۴,۴ و ۲۳,۳ میلیون تومان و هزینه آنها به ترتیب ۴۱,۵ و ۲۰ میلیون تومان بوده که فاصله زیادی با متوسط کل خانوارهای ایرانی دارد.

شکل ۳: روند سالانه درآمد و هزینه یک خانوار شهری بین سال های ۱۳۸۷-۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال

منبع داده ها: مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ج.ا.ا.

شکل ۴: روند سالانه درآمد و هزینه خانوارهای روستایی بین سال های ۱۳۸۷-۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال

منبع داده ها: مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ج.ا.ا.

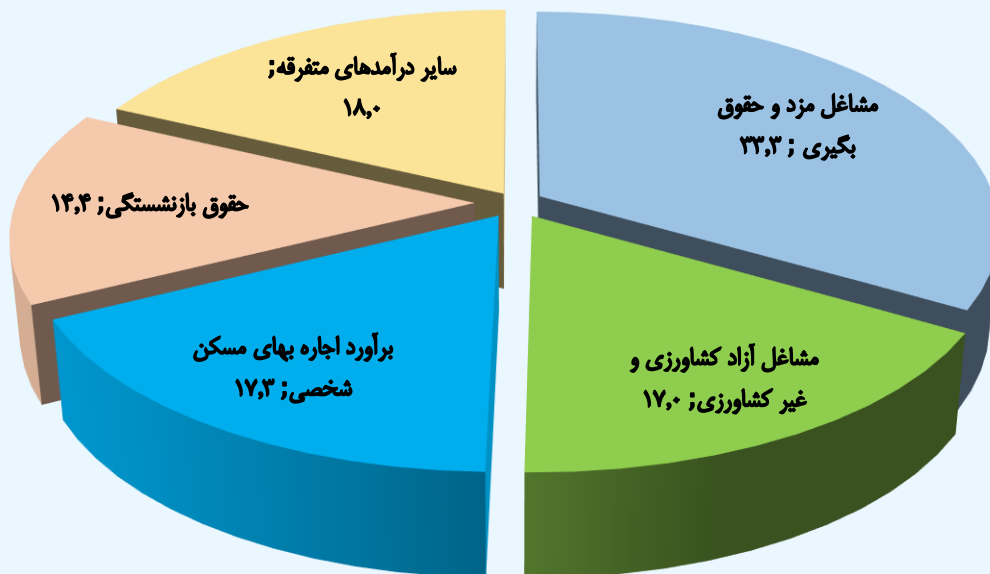
محل تامین درآمد خانوارها به طور کلی به پنج دسته کلی تقسیم می شود که شامل مشاغل مزد و حقوق بگیری، مشاغل آزاد کشاورزی و غیر کشاورزی، برآورد اجاره بهای مسکن شخصی، حقوق بازنشستگی و سایر درآمدهای متفرقه^۲ است. برای یک خانوار شهری در سال ۱۳۹۵، ۳۳٫۳ درصد از درآمدها از محل مشاغل مزد و حقوق بگیری، ۱۷ درصد از محل مشاغل آزاد کشاورزی و غیر کشاورزی، ۱۷٫۳ درصد از محل برآورد اجاره بهای مسکن شخصی، ۱۴٫۴ درصد از محل حقوق بازنشستگی و ۱۸ درصد از محل سایر درآمدهای متفرقه بوده است (شکل ۵).

۲. سایر درآمدهای متفرقه، درآمد خانوار از محل سایر منابع نظیر یارانه، کمک هزینه تحصیلی و ... تشکیل شده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

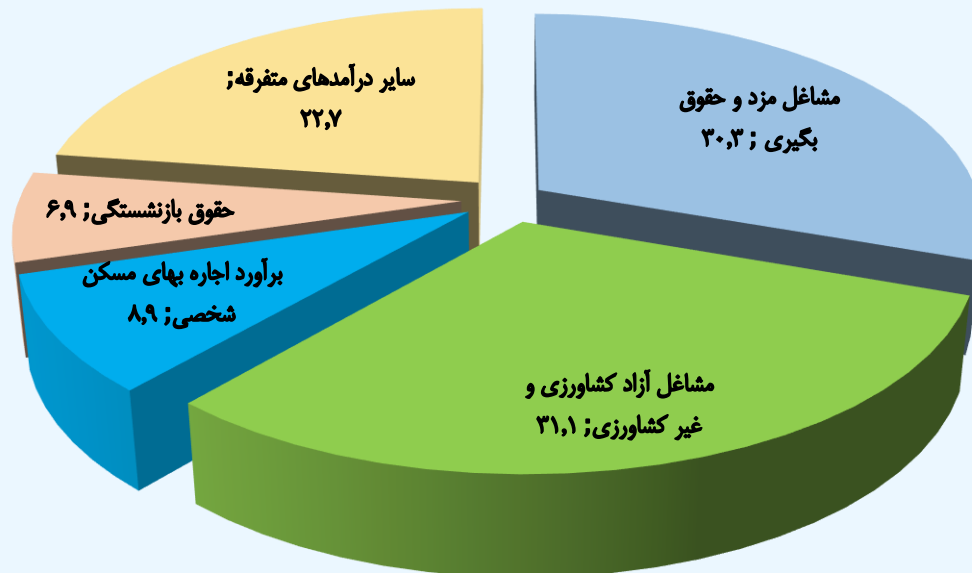
ترکیب درآمدها در سال ۱۳۹۵، برای یک خانوار روستایی نیز شامل ۳۰,۳ درصد از محل مشاغل مزد و حقوق بگیری، ۳۱,۱ درصد از محل مشاغل آزاد کشاورزی و غیرکشاورزی، ۸,۹ درصد از محل برآورد اجاره بهای مسکن شخصی، ۶,۹ درصد از محل حقوق بازنشستگی و ۲۲,۷ درصد از محل سایر درآمدهای متفرقه بوده است (شکل ۶).

شکل ۵: ترکیب درآمد کل یک خانوار شهری در سال ۱۳۹۵

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران.

شکل ۶: ترکیب درآمد کل یک خانوار روستایی در سال ۱۳۹۵

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران.

هزینه کل خانوارها نیز به طور کلی به دو دسته هزینه‌های خوراکی و دخانی و هزینه‌های غیرخوراکی تقسیم می‌شود. برای یک خانوار شهری در سال ۱۳۹۵ هزینه‌های خوراکی و دخانی سهمی حدود ۱۳ درصد و هزینه‌های غیرخوراکی سهمی حدود ۷۷ درصد از کل هزینه‌ها را داشته است. این ترکیب برای یک خانوار روستایی شامل ۳۸ درصد برای هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۶۲ درصد برای هزینه‌های غیرخوراکی بوده است. برای خانوارهای شهری و روستایی دو قلم مسکن و حمل و نقل و ارتباطات بیشترین سهم از کل هزینه‌های غیرخوراکی خانوارها را داشته‌اند. برای یک خانوار شهری این سهم به ترتیب ۴۴ و ۱۵ درصد و برای یک خانوار روستایی به ترتیب ۳۰ و ۱۹ درصد بوده است.

گزارش شاخص بهاء کالاها و خدمات مصرفی شهری بانک مرکزی ج.ا.ا. ۱۳۸۷-۱۳۹۵.

گزارش طرح آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی ۱۳۸۷-۱۳۹۵.

تهیه شده توسط پیام نوروزی

مرداد ماه ۱۳۹۶